

Høgskulen
på Vestlandet

Bærekraft som grunnleggende verdi

Alltid nok til alle

Marianne Presthus Heggen og Anett Holmvik
Fylkesmannen i Agder
04. Juni 2019

Bærekraftig utvikling

Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.

Vår felles framtid (1987)

FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling

Bærekraftig utvikling

Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.

Vår felles framtid (1987)

FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling

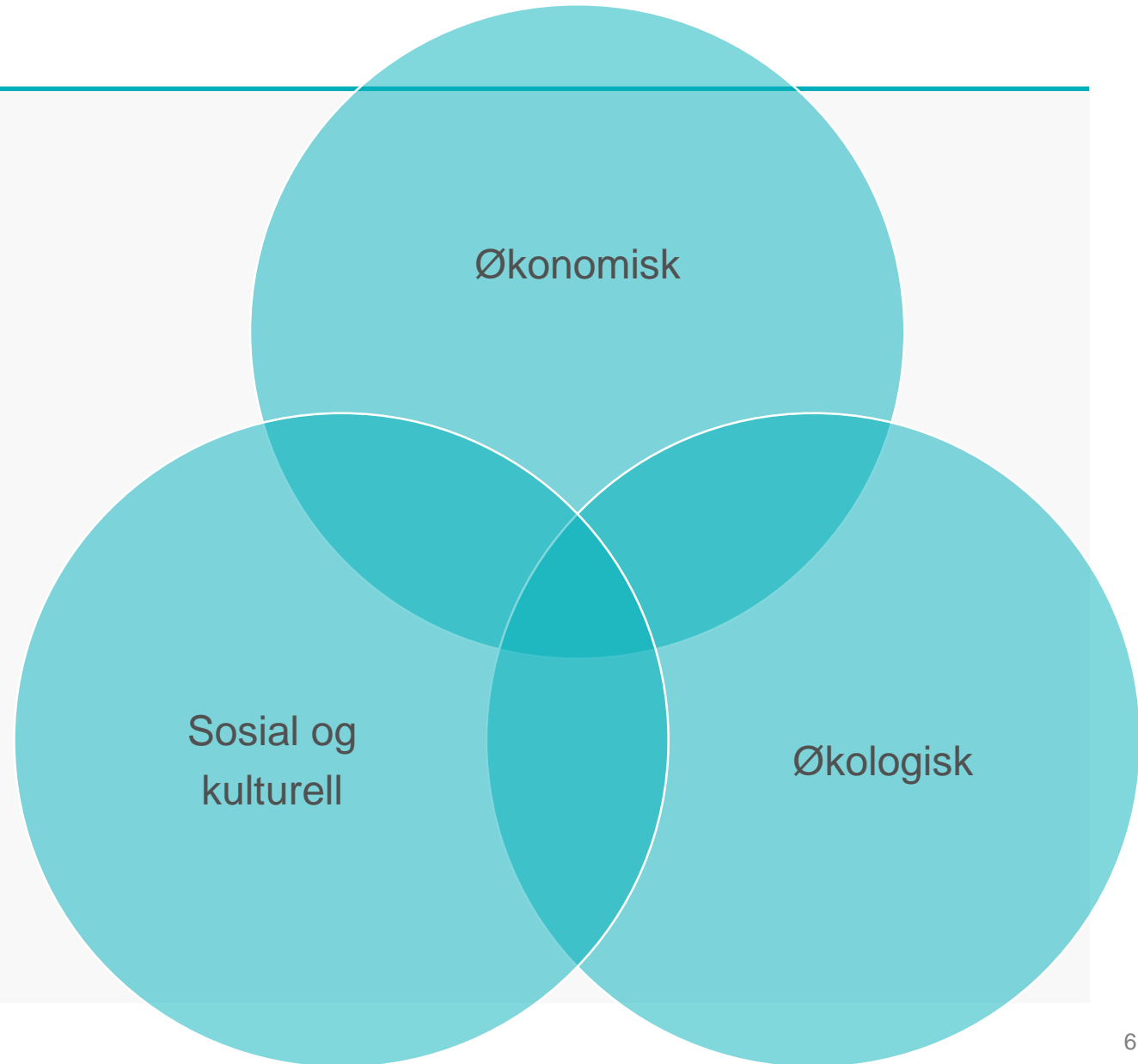
Alltid nok til alle

Bærekraftig utvikling

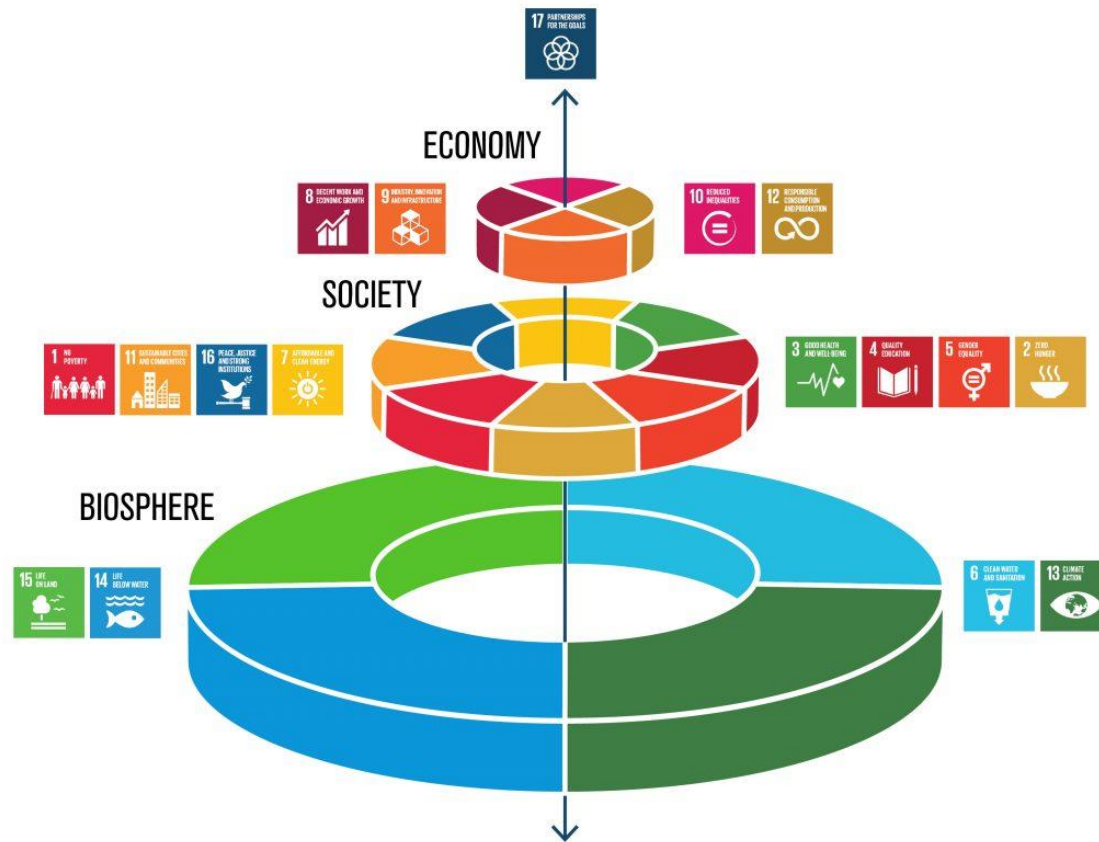
3 dimensjoner for bærekraft

*Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter **natur, økonomi** og **sosiale forhold** og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det.*

FNs bærekraftsmål

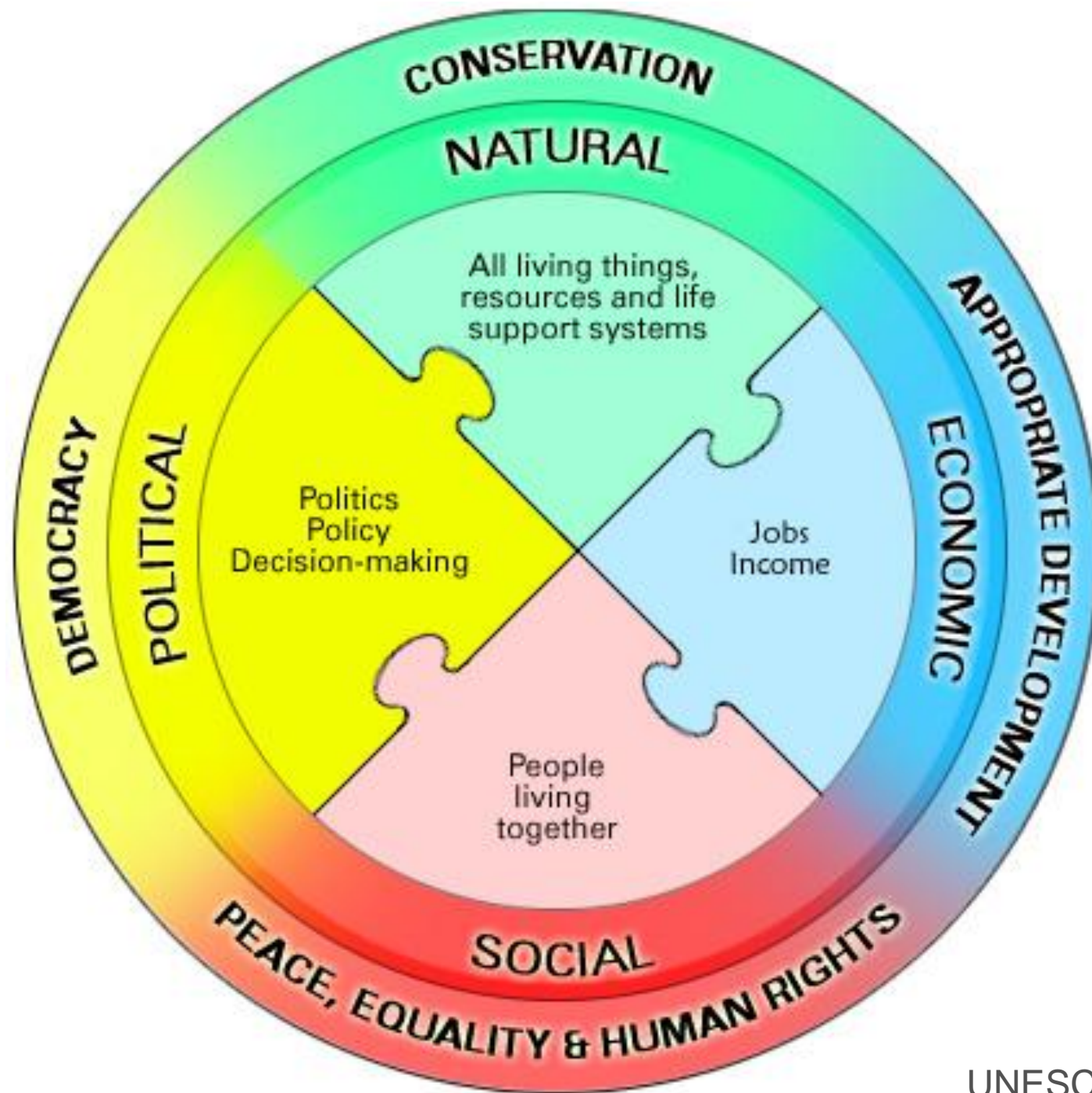

Graphics by Jerker Lokrantz/Asize

<https://www.ecohz.com/facts/un-sustainable-development-goals-sdgs/>

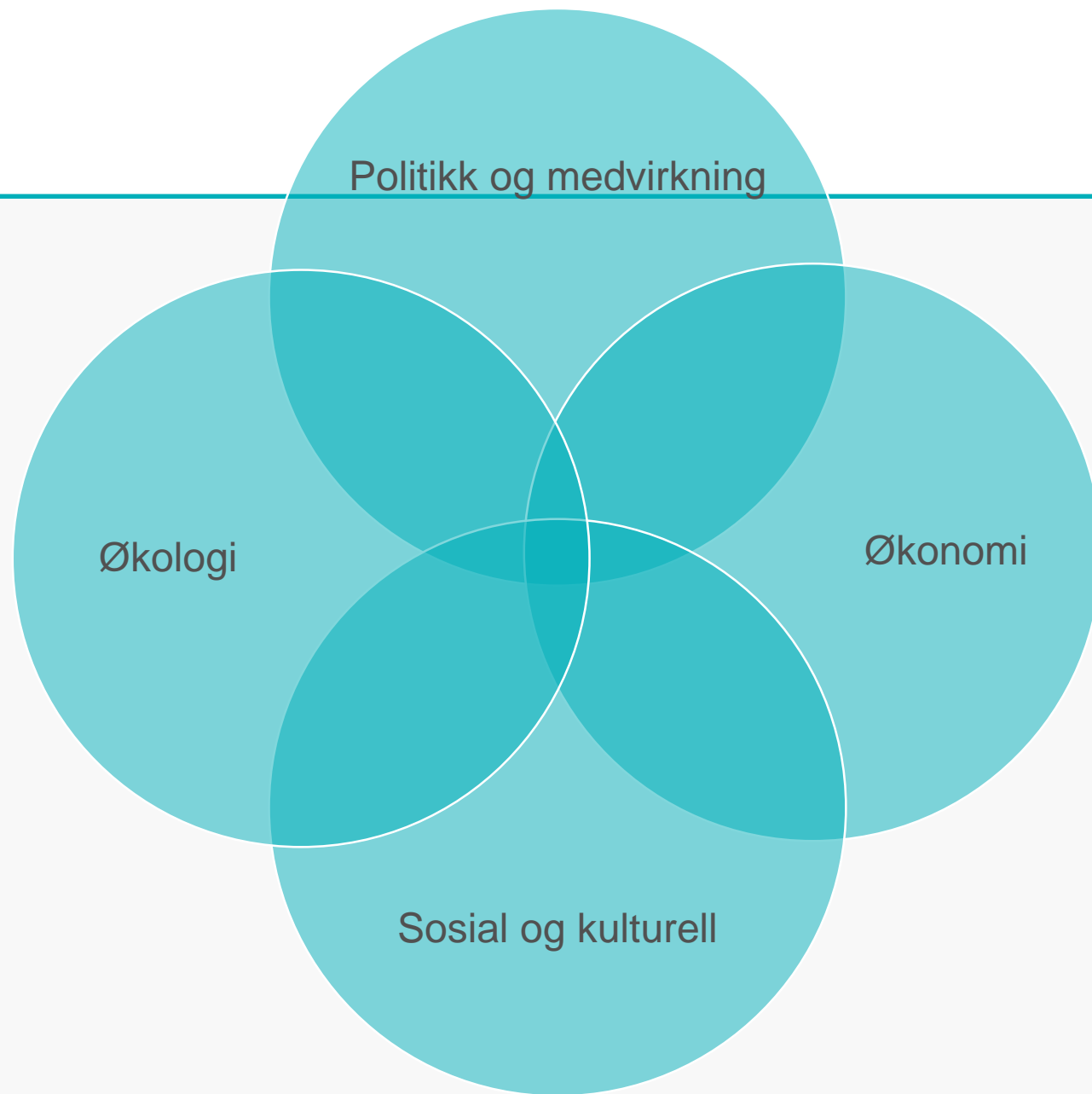

Bærekraftig utvikling

4 dimensjoner

*De skal ha rett til medvirkning
tilpasset alder og forutsetninger.*

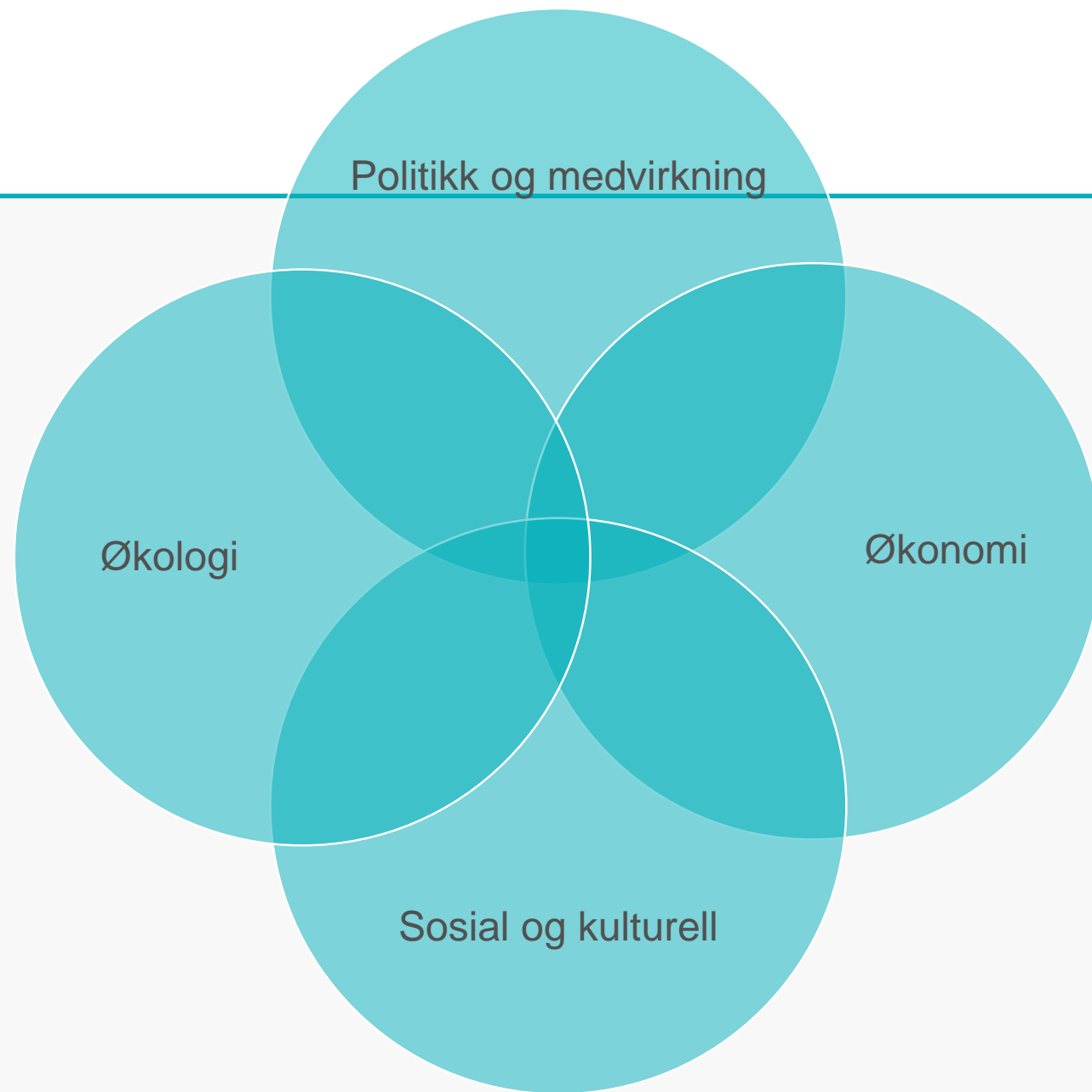
En liten oppgave

Strekk på bena og finn en gammel kollega. Ta bilder som viser:

- › et som viser noe som er et godt eksempel på bærekraft
- › et dere finner som viser noe dere heller ville ha endret, eller som bare er lite bærekraftig.
- › Fokuser på en dimensjon, enten økologisk, økonomisk, sosial/kulturell eller politikk/medvirkning

- › Når dere er tilbake: del i smågrupper – hvorfor er dette bærekraftig? Hvilke dimensjoner ser dere i bildet? Ser dere mer enn en?

Bærekraftig utvikling

*Our biggest challenge in this new century is to take
an idea that seems abstract
– sustainable development –
and turn it into a reality for all the world's people.*

KOFI ANNAN,
Generalsekretær, FN

Barnehageloven

§ 1. *Formål*

- › Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen **skal bygge på grunnleggende verdier** i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.
- › Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. **De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.** Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.
- › Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Rammeplanens verdigrunnlag - Bærekraftig utvikling

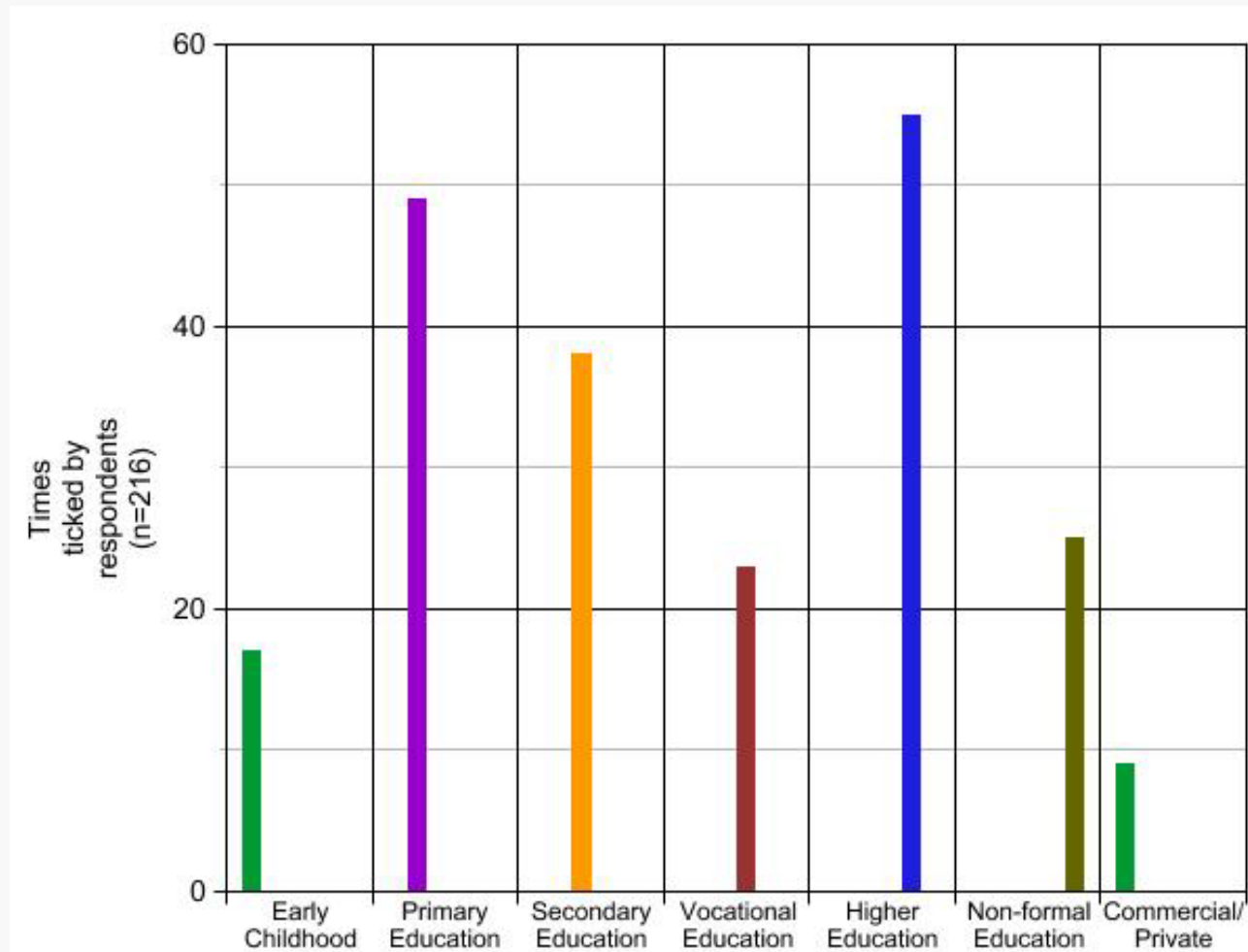
- › Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn.
- › Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.
- › Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. For samiske barn betyr dette å leve i samklang med, nyttiggjøre seg av og høste av naturen.
- › Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Verdier knyttet til bærekraft i rammeplanen

Kunnskapsrelatert	Nysgjerrighet	Innsikt
Følelsesrelatert	Glede	Empati

Kasin m. fl. 2019

Utdanning for bærekraftig utvikling ved ulike alderstrinn

UNESCO 2012

DESD Monitoring & Evaluation

*“they are too young
for such complex
and heavy issues,
let them be children
and not worry with
this”*

*Quote from UNESCO 2012
DESD Monitoring & Evaluation*

Er barna modne nok til å bli eksponert for utfordringene i bærekraftig utvikling?

Joachim: I wish the people didn't cut down trees because that makes koalas and monkeys die.

Isaac: I wish that the sky didn't get smoke in it and fires didn't get up to the persons and that the earth had lots of money to give to the poor people. I wish the earth didn't have any more trouble.

Atticus: I wish there would be no more battles and people would be happy.

Charlie: I wish that no one could throw rubbish on the earth because it makes the earth sick and if it can't get better we will die.

Hva kan barna forstå?

«Livet i stubben»

Faglig interesse og engasjement hos barna

Kommunikasjon mellom barn og voksne

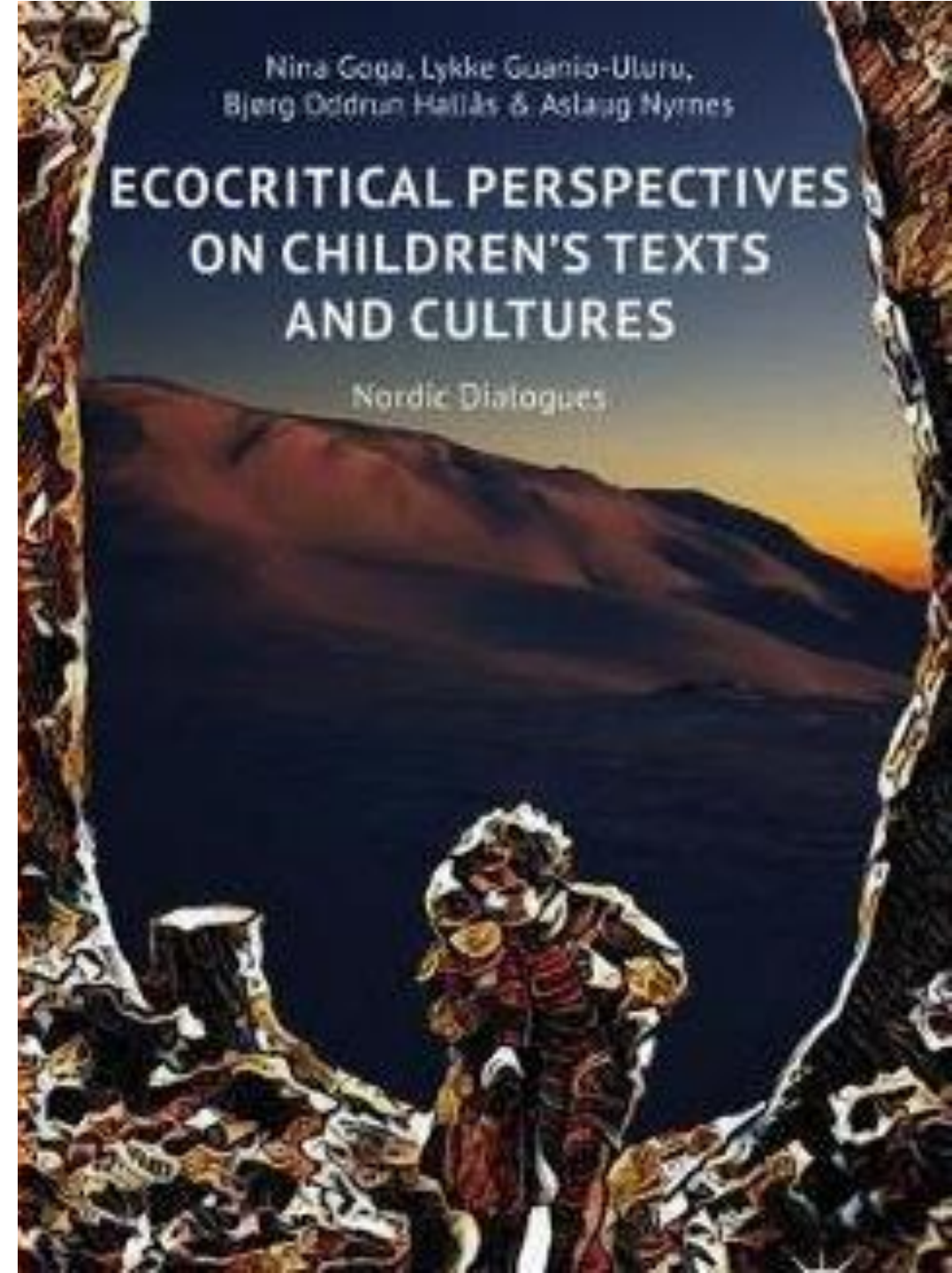

Thulin og Pramling 2009

Hallås, B. O., & Heggen, M. P. (2018). «We are all nature» - small children's expressions about nature.

Natur

Nature is perhaps the most complex word in the language.

- › Nature – fra natura – å bli født
- › Menneskelig natur
- › “Noe’s” natur
- › Natur som gudinne – naturen selv
- › Naturlige prosesser
- › Naturen som den materielle verden
- › Natur som kur
- › Natur som ikke menneskelaget, som villmark, som noe “der ute”
- › Er det *et* begrep for en natur? Dekker det egentlig flere tema?

Williams, R. (2014). *Keywords: A vocabulary of culture and society*. Oxford University Press.

Intervjuer av barn

- › Kan dere fortelle oss noe om naturen her?
- › Kan dere fortelle oss noe om dette stedet?
- › Kan dere fortelle oss noe om hva dere gjør her?

- › Vil dere fortelle oss om en spesiell opplevelse dere har hatt her?

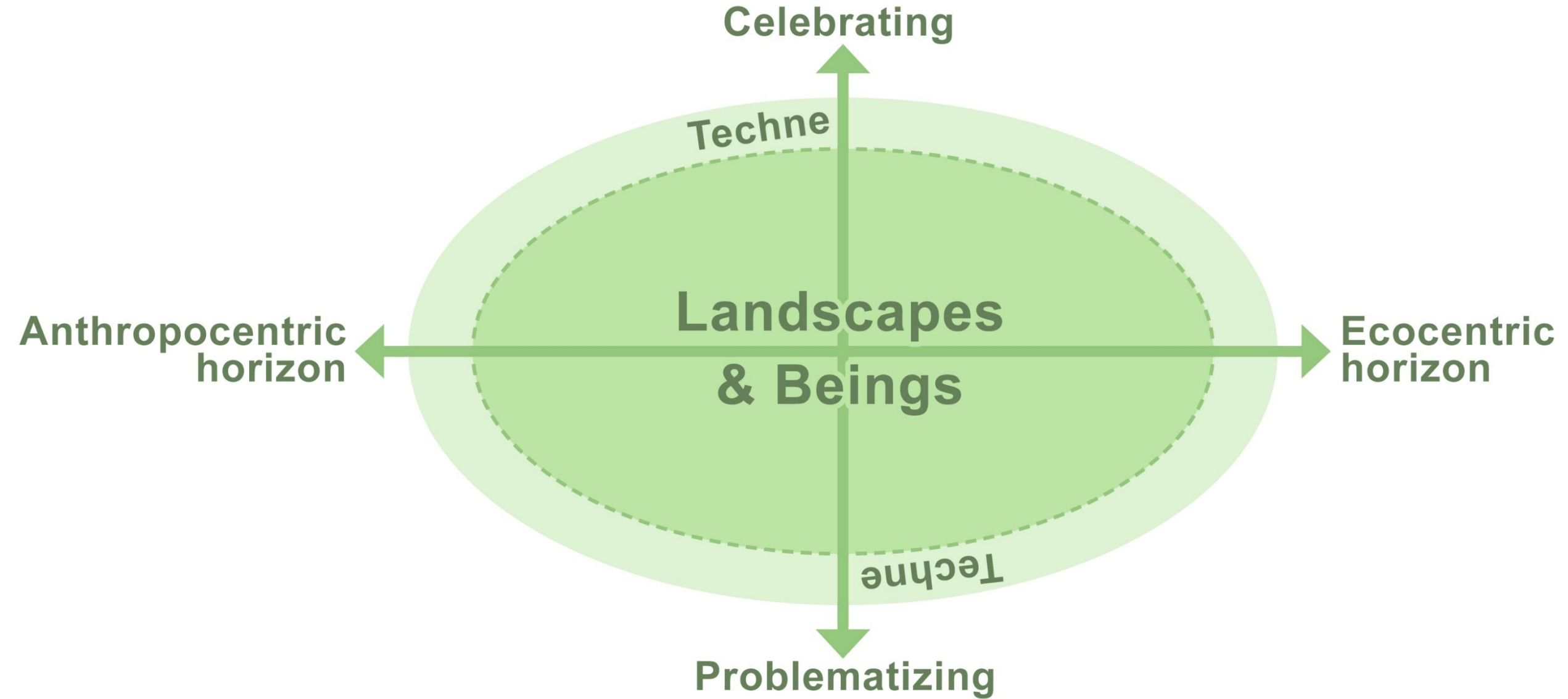
- › Frykt og glede

- › Hva er natur?

NatCult matrisen

Hvilken pedagogikk støtter utdanning for bærekraft?

1. Utgangspunktet er barnas perspektiv, som kompetente mennesker som er i stand til å løse komplekse oppgaver
2. bygge på barns hverdagsliv og erfaringer
3. integrere lek og læring
4. utfordre barna uten å skremme dem
5. Aktivitetene bør organiseres slik at de gir mest mulig interaksjon og kommunikasjon mellom barna og mellom barn og voksne
6. Støtte barna til å bli deltagere i deres egen utdanning

“How can important and urgent issues be addressed in ways that empower rather than paralyze?”

Barnehagelærer fra New Zealand
(Duhn 2011)

Økologisk fotavtrykk

Økologisk håndavtrykk

› Øk ditt økologiske håndavtrykk (positive påvirkning på miljøet)

› Se for eksempel:

<http://www.naturfag.no/uopplegg/vis.html?tid=2093057>

Kunnskap

Endret
holdning

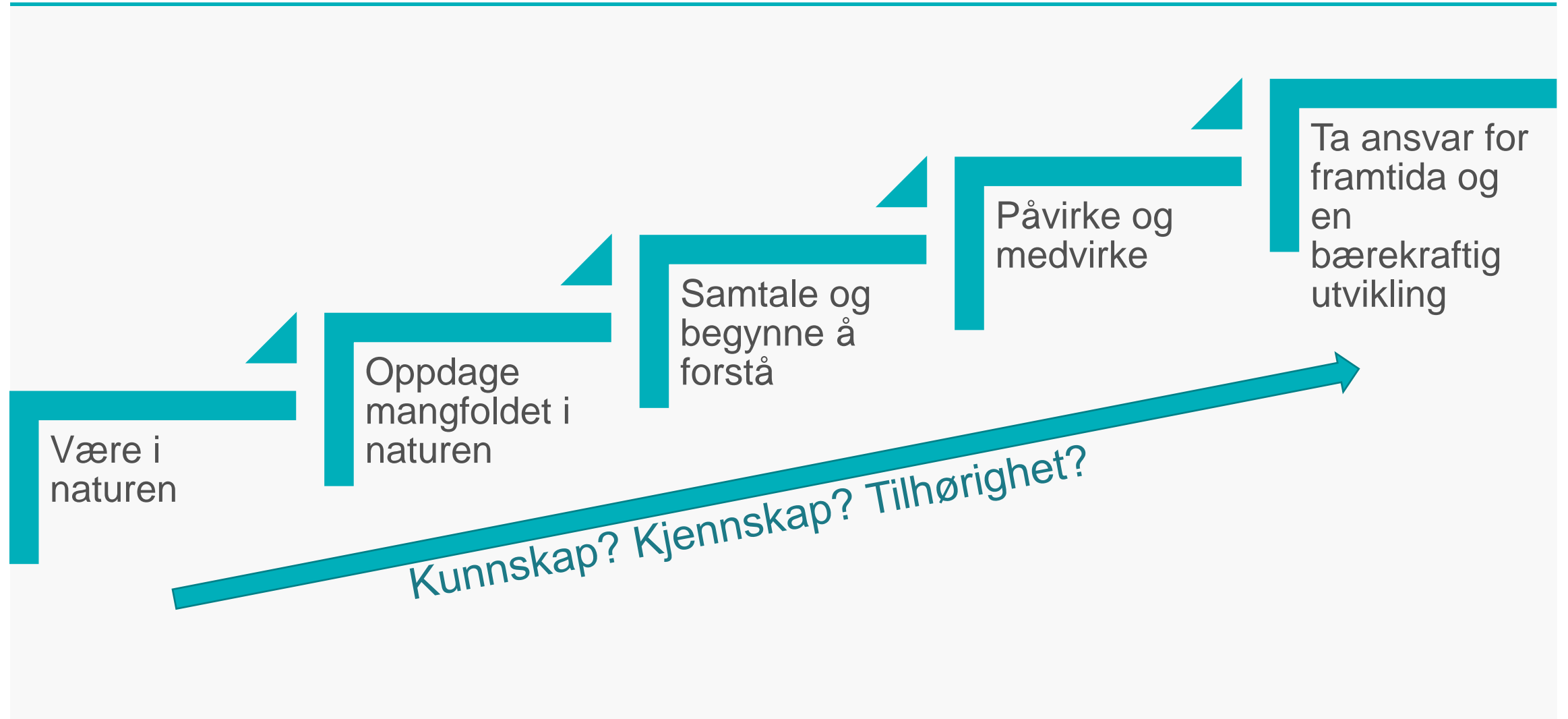
Endret
handling

Kollmuss & Agyeman 2002

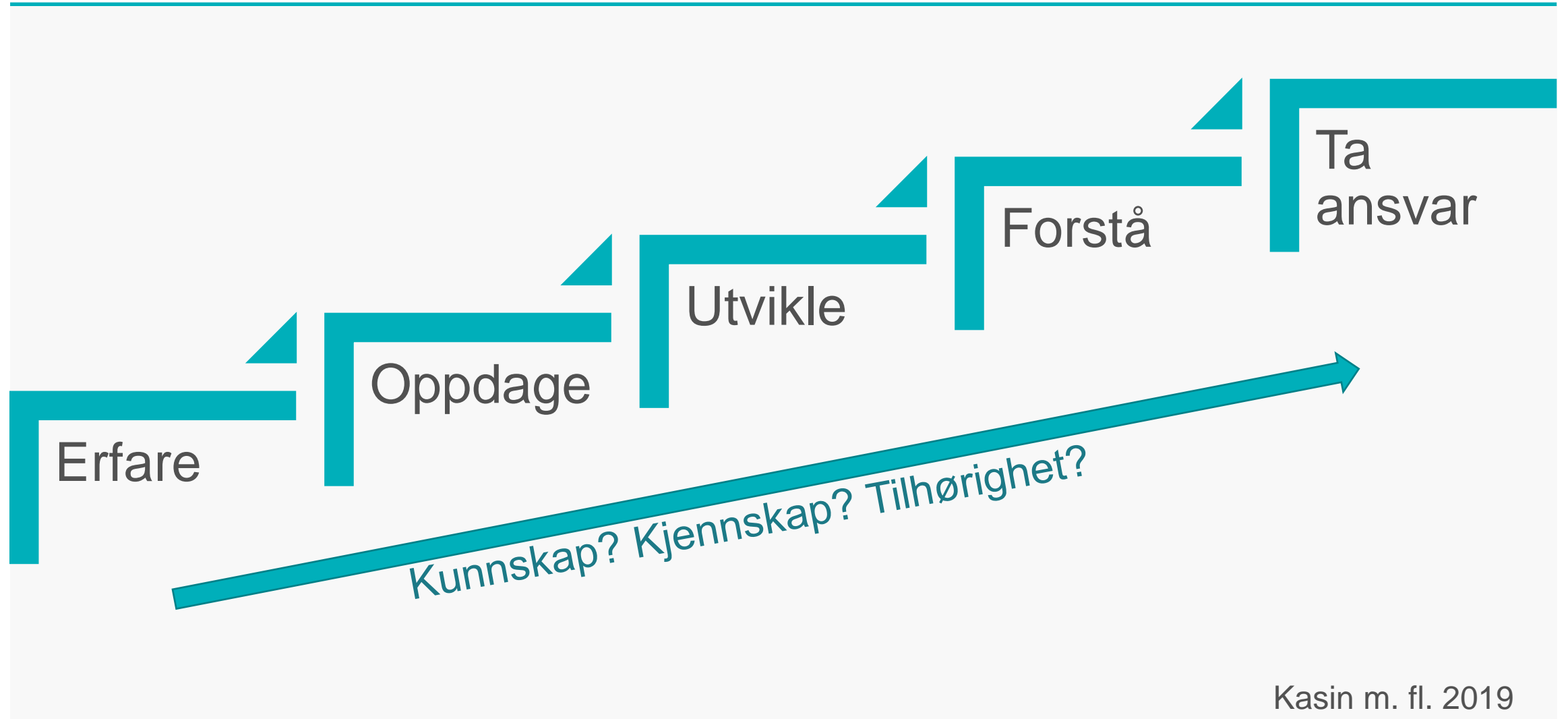

Pedagogiske modeller: Miljøtrappa

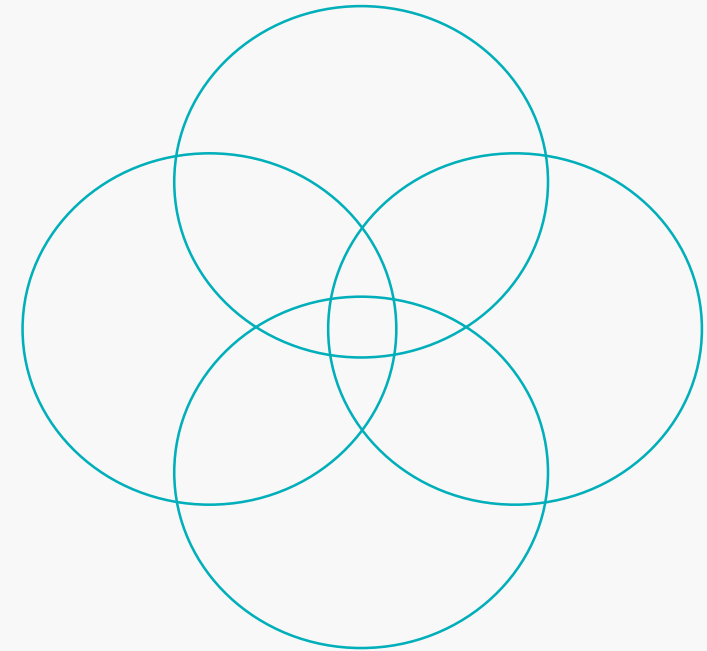
Pedagogiske modeller: Bærekraftstrappa

Kasin m. fl. 2019

Lekende endringsagenter i bærekraftige barnehager

- › Sosial og kulturell bærekraft
- › Økonomisk bærekraft
- › Økologisk bærekraft
- › Demokrati/godt styresett

Grindheim, Bakken, Hauge, Heggen og Gislefoss, kommer

Filosofisk samtale

Samtale i starten av prosjektet:

- › Hvor vann kommer fra
- › Hva vi bruker vann til
- › Hvor vi finner vann
- › Hvordan man kan leke med vann osv.

Lek med vann

- › Fritt frem
- › Synke/flyte
- › Lek med is/isblanding
- › Tur til nærområdet
- › Ulike blandinger med vann

Økonomisk bærekraft

- › Verdi av rent vann, levekår
- › Vann fikk stor verdi i leken

Sosial og kulturell bærekraft

- › Lek med vann – i fellesskap
- › Likeverdig deltagelse
- › Erfaringer med vann i nærmiljøet, kulturhistorisk perspektiv

Økologisk bærekraft

- › Vann er grunnlag for liv
- › Førstehåndserfaringer
- › Utforskning, naturfaglig arbeidsmåte
- › Samtale/begrepslæring
- › Miljøtrappen

Straume bhg

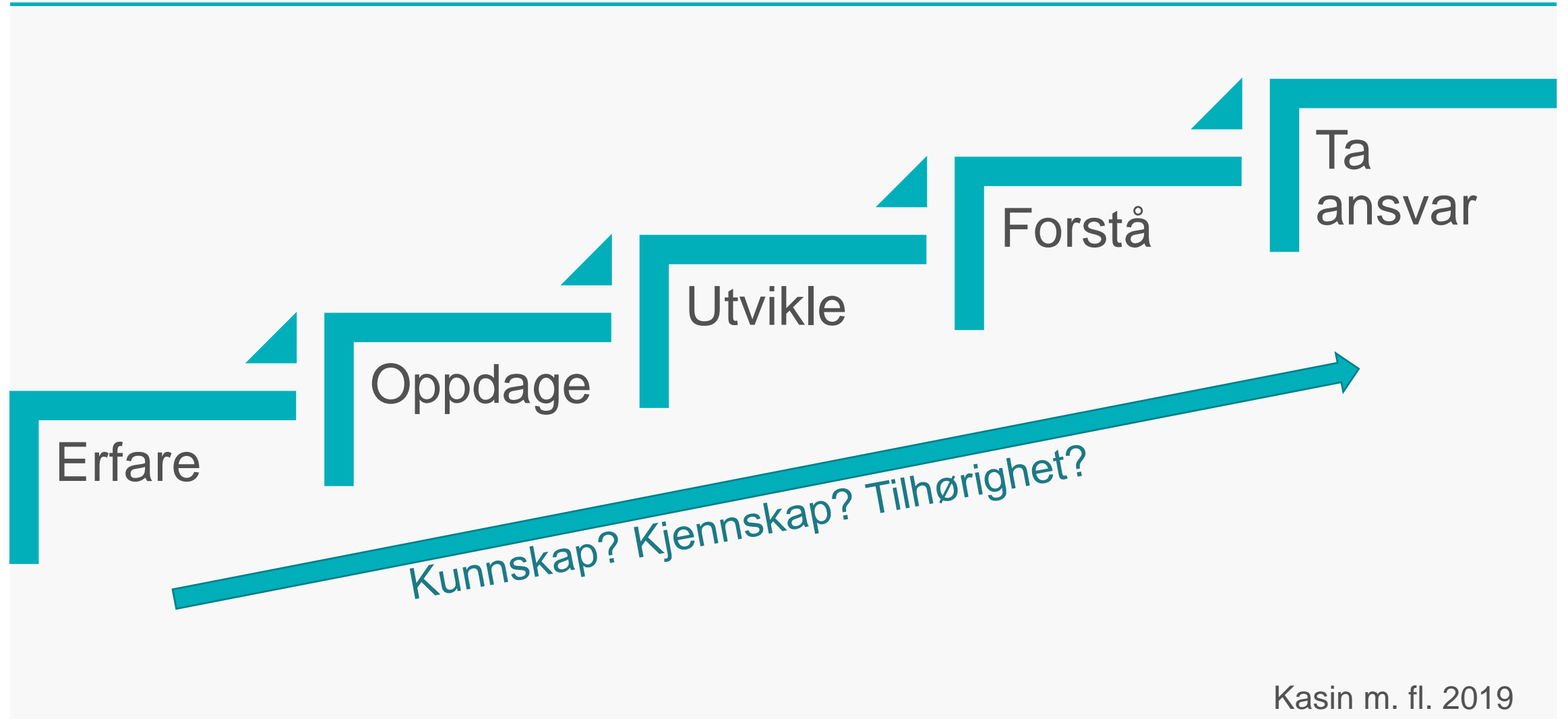
Demokrati/godt styresett

- › Det at barn kan være med å påvirke både innholdet i aktivitetene og hvordan det kan la seg gjøre, blir knytt til pilaren «godt styresett».
- › Inkludert i planlegging
- › Barn med likeverdige rettigheter
- › Også barnas forstyrrelser ble tatt i mot

- › Endringsagenter

Pedagogiske modeller: Bærekraftstrappa

Kasin m. fl. 2019

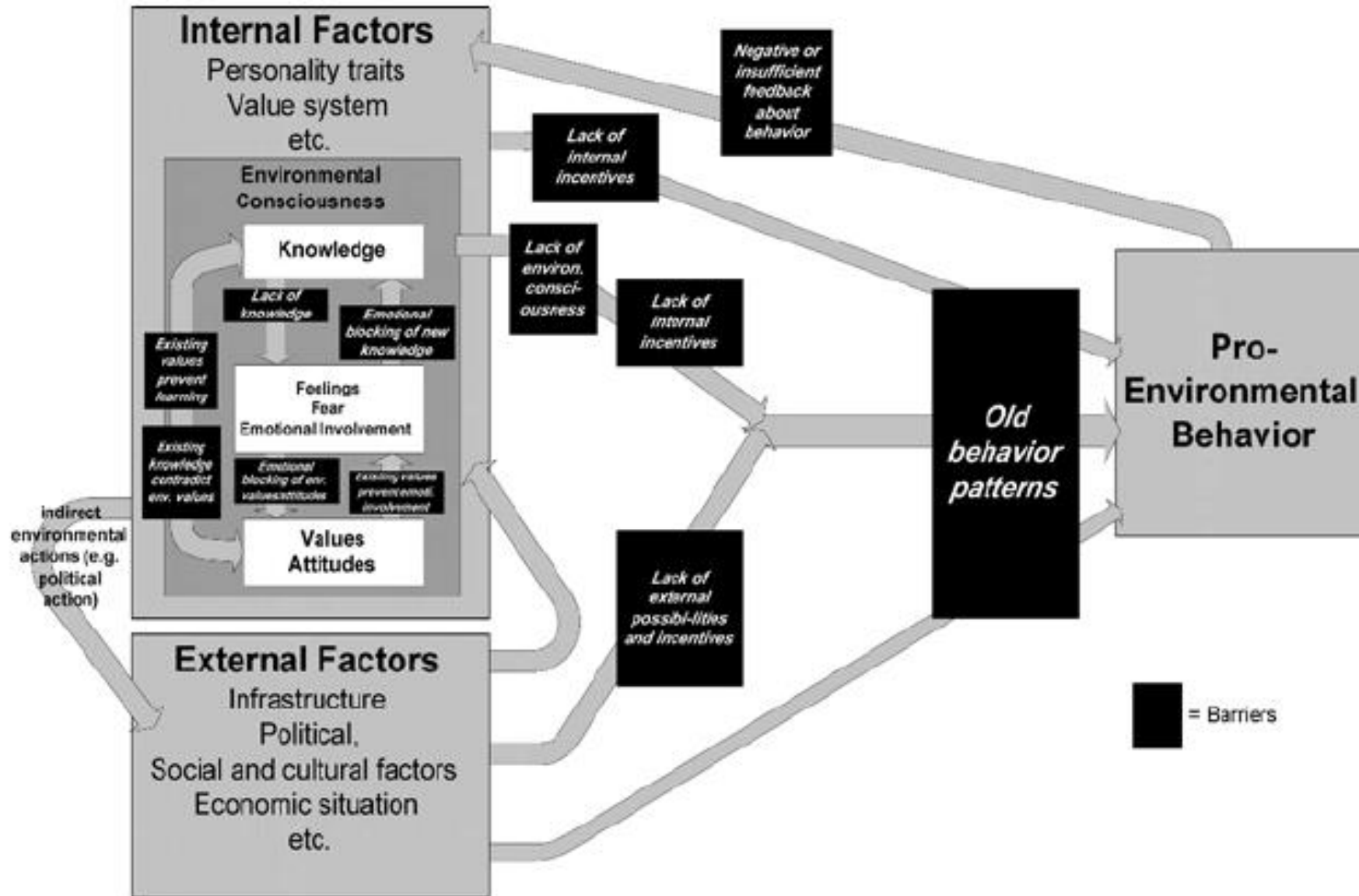

FIG. 7. Model of pro-environmental behaviour (Kollmuss & Agyeman).

Kollmuss & Agyeman 2002

Tenk positivt

- › Distanse – det må oppleves nært og personlig
- › Dommedag – bedre helse, for sikkerhets skyld og positive muligheter
- › Dobbeltmoral – det må bli lettere å velge klimavennlig
- › Benektelse
- › Identitet

- › Løsninger: Det må oppleves nært og personlig, vi må fokusere på det som blir bedre; helse, positive muligheter, det må bli lettere å velge klimavennlig, fortell om grønn vekst, la livskvalitet gå foran forbruk, forvaltning framfor utnyttning av naturressurser, gi naturen en sjanse

Positivismen holder ikke

Problemer

- › Troen på teknologiske løsninger
- › Sosiale medier
- › Konkurransen og endringsvilje
- › Benektelse
- › Forskyving vekk fra egne følelser og verden
- › Rovdrift på indre og ytre natur
- › Forbruk – kroppsfokus
- › Fossilt brensel
- › Falsk optimisme og løgn

Kompetanser for bærekraft

- › Evne til systemtenkning
- › Se for seg framtiden
- › Normative kompetanser
- › Strategiske kompetanser
- › Samarbeidsevner
- › Evne til kritisk tenkning
- › Selvbevissthet
- › Problemløsnings evner

- › Kognitive, sosio-emosjonelle og adferds-aspekter

«Det handler ikke så mye om å formidle, men om å lytte, å lære, å ta imot de innspill som er basert på tanker vi ikke klarer å tenke selv.»

Link til OMEP sitt verktøy

- › OMEP sin hjemme side – her er også informasjon om bærekrafts-konkurranser der barnehager kan delta:
 - › <http://worldomep.org/>
- › Siden som går direkte til verktøyet:
 - › http://eceresourcebank.org/index.php?hCode=SCALE_03_01

